Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences. Vol. 2 (100)

Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки. Вип. 2 (100)

ISSN: 2663-7650

УДК 316.77:2:32
DOI 10.35433/PhilosophicalSciences.2(100).2026.25-35

ІНФОРМАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ УПЦ ЩОДО ЗАПЕРЕЧЕННЯ ПРЕТЕНЗІЙ НА СВОЮ АДРЕСУ (2022–2025): ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Б. А. Синчак*

Актуальність проблематики дослідження обумовлюється конфліктністю позиціонування та сприйняття резонансних тем щодо українського православ'я у медійному просторі в умовах війни. Тут насамперед йдеться про суспільно-політичні дискусії щодо розмежування українського і російського православ'я, та уникнення впливу останнього, на суспільну свідомість українців. У статті подано розгляд ключових заяв УПЦ (до 27 травня 2022 року УПЦ МП) щодо власної адвокації у відповідь на звинувачення на свою адресу. В ході дослідження виокремлено 6 категорій інформаційної стратегії УПЦ, а саме: розглянуто офіційні заяви щодо відмежування церкви від РПЦ, засудження російської військової агресії проти України, висловлення незгоди з діяльністю РПЦ та позицією російського патріарха Кирила, засудження російської мілітарно-релігійної ідеології "руского міра", а також подано позицію церкви стосовно злочинів колабораціонізму окремих кліриків УПЦ, та ставлення церкви до результатів розслідувань правоохоронних органів та журналістів щодо збереження її зв'язків з РПЦ. На основі зібраних даних прокоментовано сильні сторони інформаційної стратегії УПЦ. Встановлено проблематику недостатньо чіткої орієнтованості інформаційних кампаній релігійної організації на широку цільову аудиторію. Охарактеризовано механізм для покращення інформаційної стратегії, підвищення рівня її ефективності в медіапросторі. Окрім цього, визначено слабкі сторони інформаційної стратегії релігійної організації, до яких можна віднести абсолютне несприйняття критики на свою адресу, несвоєчасне коригування попередньої та / або поточної офіційної позиції щодо засудження дій РФ проти України, необхідність чіткого артикулювання офіційної позиції, яка б засвідчила нульову толерантність УПЦ стосовно проявів колабораціонізму серед власного кліру, та ін. Резюмовано подальші кроки, які могли б сприяти налагодженню позитивного іміджу релігійної організації в очах суспільства. Окреслено ймовірні першопричини визначених недоліків та можливі способи їх виправлення.

Ключові слова: *претензії до УПЦ, медійне сприйняття УПЦ, інформаційна стратегія УПЦ, російсько-українська інформаційна війна, інформаційна війна в релігійній площині.*

INFORMATION STRATEGY OF THE UOC (MP) REGARDING THE REBUTTAL OF ALLEGATIONS AGAINST IT (2022–2025): STRENGTHS AND WEAKNESSES

B. A. Synchak

The relevance of the research issues is due to the conflicting positioning and perception of resonant topics regarding Ukrainian Orthodoxy in the media space during the war. Here, first of all, we are

* Синчак Богдан / Synchak Bohdan, доктор філософії в галузі журналістики, доцент, завідувач кафедри журналістики (Приватний вищий навчальний заклад "Український гуманітарний інститут, м. Буча, Україна)
b.synchak@ugi.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8186-5692

talking about socio-political discussions regarding the demarcation of Ukrainian and Russian Orthodoxy, and avoiding the influence of the latter on the public consciousness of Ukrainians. The article presents a review of key statements of the UOC (in the Ministry of Internal Affairs) regarding its own advocacy in response to an appeal addressed to it. During the study, 6 categories of the information strategy of the UOC (in the Ministry of Internal Affairs) were identified. As reported, official statements on the church's separation from the Russian Orthodox Church, condemnation of Russian military aggression against Ukraine, expressions of disagreement with the activities of the ROC and the position of Russian Patriarch Kirill, condemnation of the Russian military-religious ideology of the "Russian world", and also presents the church's position regarding the crimes of collaborationism of individual clerics of the Central Orthodox Church (in the Ministry of Internal Affairs), and attitude. church to the results of investigations by law enforcement agencies and journalists regarding the preservation of its ties with the ROC. Based on the collected data, the strengths of the information strategy of the UOC (in the Ministry of Internal Affairs) are commented on. The problem of insufficiently clear orientation of information campaigns of a religious organization to a wide target audience is identified. A mechanism for improving the information strategy and increasing its effectiveness in the media space is described. Separately, the subjects of the information strategy of the religious organization are identified, which include the absolute rejection of criticism addressed to it, the failure to correct the previous and/or current official position on condemning the actions of the Russian Federation against Ukraine, it is necessary to clearly formulate an official position that would demonstrate the UOC's (in the Ministry of Internal Affairs) zero tolerance for manifestations of collaborationism among its own clergy, etc. Further steps are summarized that could contribute to establishing a positive image of the religious organization in the eyes of society. The probable root causes of the identified shortcomings and possible ways to correct them are outlined.

Keywords: *claims against the UOC-MP, media perception of the UOC-MP, information strategy of the UOC-MP, Russian-Ukrainian information war, information war in the religious sphere.*

Постановка проблеми. Від початку повномасштабного російського вторгнення в Україну у 2022 р., загальною суспільною тенденцією стало відмежування від усього, що асоціюється з країною агресором – Росією. Цей процес пов'язаний із посиленням самоідентифікації українців, прагненням до збереження національної ідентичності в умовах боротьби за власну незалежність. Означені події не оминули стороною й релігійну площину, адже популярною темою суспільного дискурсу, зокрема в медійному просторі, стали дискусії про відмежування українського православ'я від російського. У цьому контексті найбільш виразною є конфліктність позиціонування та сприйняття громадськістю Української Православної Церкви, у Статуті якої до 27 травня 2022 р. містились положення, які прямо фіксували її зв'язок з Російською Православною Церквою (РПЦ) (московським патріархатом). Вже після початку повномасштабного вторгнення вона їх прибрала, тому далі у скороченій формі згадування означена релігійна організація позначатиметься як УПЦ. З огляду на це, актуальною темою для досліджень в сучасному релігієзнавчому вимірі є вивчення інформаційної стратегії УПЦ щодо її офіційної реакції на звинувачення на свою адресу.

В умовах повномасштабної російсько-української війни інформаційна діяльність релігійних організацій набуває особливого суспільного значення. Публічні заяви, офіційні повідомлення та способи реагування на резонансні події не лише репрезентують позицію певної конфесії, а й впливають на характер її сприйняття в суспільстві. Особливої ваги це набуває у випадках, коли діяльність релігійної організації пов'язується в суспільній свідомості з питаннями національної ідентичності, державної безпеки та зовнішнього релігійно-політичного впливу. За таких обставин інформаційна стратегія стає важливим засобом формування суспільної довіри, пояснення власної позиції та визначення місця релігійної організації в актуальних суспільно-політичних процесах.

Для УПЦ ця проблема є особливо актуальною з огляду на необхідність публічного окреслення власної позиції щодо російської військової агресії, відносин із РПЦ, ідеології "русского мира" та випадків колабораціонізму серед представників кліру. Відповідно, важливого значення набуває не лише зміст офіційних заяв церкви, а й послідовність їх оприлюднення, своєчасність реагування на резонансні події та здатність комунікувати свою позицію різним аудиторіям. Це актуалізує необхідність комплексного аналізу інформаційно-комунікаційної стратегії УПЦ у 2022–2025 рр., визначення її сильних і слабких сторін та з'ясування того, наскільки обрана модель комунікації сприяє подоланню усталених суспільних уявлень про характер зв'язків цієї релігійної організації з Московським патріархатом.

Метою дослідження є визначення переваг та недоліків побудови медійного комунікаційного процесу з боку УПЦ у ході власної адвокації. **Для досягнення поставленої мети необхідно** систематизувати основні напрями публічної комунікації УПЦ у 2022–2025 рр.; проаналізувати офіційну позицію церкви щодо російської військової агресії, відносин із РПЦ та патріархом Кирилом, ідеології "русского мира", проявів колабораціонізму та результатів правоохоронних і журналістських розслідувань; простежити зміни в інформаційному позиціонуванні УПЦ впродовж досліджуваного періоду; визначити переваги й недоліки її інформаційно-комунікаційної стратегії; окреслити напрями вдосконалення публічної комунікації церкви в контексті зміцнення суспільної довіри та формування її україноорієнтованого образу.

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Контент-аналіз та проблемно-тематичний аналіз застосовано для опрацювання офіційних заяв, звернень і повідомлень УПЦ, їх систематизації за основними напрямами публічної комунікації. Порівняльний і хронологічний методи дали змогу простежити зміни в позиціонуванні церкви упродовж 2022–2025 рр., а методи аналізу, синтезу та узагальнення – визначити переваги й недоліки її інформаційно-комунікаційної стратегії та оцінити її вплив на суспільне сприйняття УПЦ.

Стан розробленості теми дослідження. Українські дослідники з різних сторін розглядають проблематику конфліктності сприйняття УПЦ в медійній площині. Наприклад, Л. Филипович констатує "небувале загострення внутрішньоправославних відносин в Україні в умовах війни", зазначаючи, що це є величезною небезпекою для держави" [1: 23]. Натомість А. Леньов звертає увагу на певну "амбівалентність, яка проявлялася в діяльності УПЦ, очільники якої, незважаючи на відверту проросійську орієнтацію, реалізували низку соціальних програм через священнослужителів, активних парафіян, церкви та монастирі" [2: 70]. Тут йдеться про суперечливість в сприйнятті позиції релігійної організації. В. Балух та М. Шкрібляк зауважують, що "питання релігійної ідентичності та національної безпеки – невід'ємні компоненти сучасної політичної ситуації" [3: 185]. Це підтверджує актуальність тематики дослідження. Водночас осмислення суспільного позиціонування релігійних організацій передбачає врахування їхньої ширшої ролі у функціонуванні та розвитку громадянського суспільства. Як зазначає О. Соколовський, в умовах суспільних трансформацій діяльність релігійних об'єднань не обмежується конфесійною сферою, а охоплює участь у формуванні громадянських практик, **зміцненні суспільної єдності** та вибудовуванні взаємодії між релігійними спільнотами, державою і суспільством [4]. З огляду на це інформаційна стратегія релігійної організації набуває особливого суспільного значення, оскільки впливає не лише на формування її медійного образу, а й на рівень суспільної довіри, характер публічного сприйняття та визначення її місця і ролі в українському

громадянському суспільстві. О. Бродецький, та І. Горохолінська акцентують на тому, що двозначність тлумачення проблематики розуміння позиції УПЦ, зокрема й у медійному вимірі, може спонукати "засвоювати вигідну агресорові "міфотворчість" та ставати важелями-ланками механічної солідарності стосовно руйнівного" [5: 84]. Це вказує на необхідність продукування об'єктивної дійсності в медіа. Загалом, згадані науковці окреслюють різні акценти проблематики дослідження, але у наведених роботах не дається комплексна оцінка медійній комунікаційній стратегії УПЦ. Саме тому, ця проблематика є актуальною для досліджень.

Виклад основного матеріалу. Позиція релігійної організації (РО) та пояснення свого ставлення до пов'язаних із нею резонансних подій має визначальне значення для її подальшого сприйняття суспільством. Адже журналісти насамперед є ретрансляторами інформації, посередниками, які беруть інформацію з першоджерела, інших сторін причетних до конкретної історії, та у збалансованому вигляді надають її суспільству. В ході дослідження означеної проблематики відправною точкою є саме публікація Постанови Собору УПЦ від 27 травня 2022 р., в межах якої вже під час повномасштабного російського вторгнення релігійна організація найбільш чітко та фактично висловила свою офіційну позицію щодо зв'язків з РПЦ та ставлення до Росії, як до країни-агресора. Для предметності потрібно категоризувати офіційні заяви УПЦ, що відображують її позицію стосовно основних резонансних суспільно-значимих питань.

1. Заява про відмежування церкви від РПЦ. "Собор ухвалив відповідні доповнення і зміни до Статуту…, що свідчать про повну самостійність і незалежність" [6].

2. Засудження російської військової агресії проти України. За словами предстоятеля УПЦ митрополита Онуфрія:

– "…з першого дня воєнного вторгнення російських військ на територію нашої суверенної і незалежної Держави, УПЦ засудила цю військову агресію і закликала припинити кровопролиття";

– "…ми віримо, що і в сучасних умовах УПЦ, як і вся наша Українська Держава, вистоїть і переможе [7].

3. Незгода з діяльністю РПЦ та позицією російського патріарха Кирила. "Виражаємо незгоду з позицією Патріарха Московського і всієї Русі Кирила щодо війни в Україні" [6].

4. Засудження російської мілітарно-релігійної ідеології "руского міра". Стосовно цього позиція УПЦ (раніше УПЦ МП) полягає в тому, що РО:

– "відмежовується, категорично не поділяє і засуджує викладені в цьому документі ідеї";

– "не підтримує та відмежовується від ідеології "руського миру";

– "українці мають право на свою національну ідентичність і незалежність, захищати яку ми готові і надалі";

– "твердження про те, що так звана «спеціальна військова операція» є «священною війною», суперечить базовим принципам християнської моралі, особливо в контексті збройної агресії з використанням насильства";

– "Свяге Письмо забороняє анексію сусідньої території" [8].

5. Позиція церкви стосовно злочинів колабораціонізму окремих кліриків УПЦ. "Наголошуємо, що окремі випадки, які бувають серед представників УПЦ, є приватною думкою і в ніякому разі не є офіційною позицією Церкви" [9].

6. Ставлення церкви до результатів розслідувань правоохоронних органів та журналістів щодо збереження її зв'язків з РПЦ. У цьому контексті позиція УПЦ полягає в тому, що:

– "в Україні роздмухується полум'я протистояння на релігійному ґрунті. Вже тривалий час наша Церква потерпає від незаконних перереєстрацій громад, рейдерських захоплень храмів та дискредитації у засобах масової інформації з розповсюдженням великої кількості

безпідставних звинувачень. Ці звинувачення не відповідають дійсності, проте слугують передумовою для дискримінації прав громадян України за релігійною ознакою" [10];

– оприлюднення інформації про правопорушення кліриків УПЦ є "однобоким та тривалим висвітленням виключно подій, пов'язаних із діяльністю УПЦ, працівники СБУ намагаються формувати суспільну думку серед громадян України, парафіян УПЦ та інших конфесій, що пов'язано із досягненням єдиної мети – формування негативного образу УПЦ та її священнослужителів" [11].

– публікація інформації про УПЦ "з приставкою "правоохоронці розслідують" за відсутності вироків у таких справах із прив'язкою до УПЦ не є простим викладенням інформації, а є способом подання інформації із відповідним емоційним забарвленням із метою виклику у читачів негативних емоцій до УПЦ, хоча реального факту доведення таких подій немає" [12].

До переліку основних резонансних суспільно-значимих питань слід було б додати й позицію та ставлення УПЦ до Православної Церкви України (ПЦУ). Але оскільки ця історія почалася задовго до повномасштабного російського вторгнення в Україну, то згідно із заявленими хронологічними межами, вона потребує окремих досліджень. Йдеться про цілковите довготривале несприйняття УПЦ самого факту існування ПЦУ як помісної православної церкви в Україні з власною автокефалією. Йдеться про цілковите довготривале несприйняття УПЦ самого факту існування ПЦУ, як помісної православної церкви в Україні з власною автокефалією.

Аналіз інформаційної стратегії УПЦ доцільно здійснювати також у ширшому контексті трансформації релігійної комунікації під впливом сучасних медіа. Як засвідчують дослідження релігійного медіапростору України, медіатизовані форми релігійної комунікації сьогодні виконують не лише інформаційну функцію, а стають середовищем артикуляції ціннісних смислів, інтерпретації суспільних подій та формування світоглядних орієнтирів і духовної ідентичності [13]. Відтак ефективність інформаційної стратегії релігійної організації визначається не лише змістом офіційних заяв, а й здатністю адаптувати їх до різних медійних форматів та забезпечувати системну комунікацію з різними групами суспільства.

Переваги медійної інформаційно-комунікаційної стратегії УПЦ. У 6 вищенаведених категоріях розмежовано та послідовно подано офіційну позицію УПЦ стосовно основних інформаційних суспільних тригерів за період 2022–2025 рр. Її перевагами є те, що тут прослідковується чітке засудження війни Росії проти України, а також декларується повне відмежування української церкви від впливу на її діяльність РПЦ. Гостро засуджується антиукраїнська ідеологія "русского міра", констатується несприйняття "російського православного "джихадизму" відносно українців, сформульованого в Наказі XXV "Всесвітнього російського народного собору" від 27 березня 2024 р. Незгода з "однобоким" висвітленням в медіа результатів розслідувань правоохоронних органів та журналістів щодо її зв'язків з РПЦ та наведена аргументація.

Недоліки медійної інформаційно-комунікаційної стратегії УПЦ. Водночас, до слабких сторін інформаційної стратегії релігійної організації можна віднести наступне.

1. Абсолютне несприйняття критики на свою адресу. А саме, пов'язаної із обвинуваченнями про зв'язки з РПЦ. Адже не варто ігнорувати той факт, що з 1990 р. до 2022 р. УПЦ мала сталі зв'язки з московським патріархатом:

– "УПЦ з'єднана через нашу Руську Православну Церкву [ред. – РПЦ] з Єдиною Святою і Апостольською Церквою" (Грамота Патріарха Московського і всієї Русі Олексія II)";

– предстоятель УПЦ благословлявся патріархом московським;

– предстоятель УПЦ був постійним членом Синоду РПЦ;

– УПЦ була "самокерованою частиною РПЦ" (згідно із п. 5 власного Статуту) [12];

Протягом тривалого часу, зокрема до 2014 р., представники УПЦ подекуди не цуралися асоціювали себе з московським патріархатом. В українському суспільстві це було свого роду усталеною моделлю сприйняття цієї РО. І лише у 2022 р., зі змінами в Статуті – УПЦ чітко й предметно заявила про своє відмежування від впливу МП.

Для аргументації останнього пункту варто додати кілька прикладів. У протоколі засідання Синоду УПЦ МП за 16 липня 2008 р., в журналі № 49 міркуючи про те, що "існуючий статус УПЦ фактично тотожний сукупності канонічних прав автокефальної Церкви" [14], цілком нормально подається формулювання, що УПЦ є "самокерованою Церквою у складі Московського Патріархату" [12]. Натомість вже значно пізніше, 18 лютого 2015 р., заступник Голови Відділу зовнішніх церковних зв'язків УПЦ протоієрей М. Данилевич заявив, що "УПЦ – Українська Православна Церква, так, Московського Патріархату, але з наголосом на ці три перші літери, оскільки для наших віруючих важлива канонічність" [13]. Контекст обох висловлювань поєднує в собі непоєднуване для сучасної України – єдність УПЦ з московським патріархатом, але й самостійність і незалежність. Саме тому, ці приклади можуть вказувати на те, чому протягом тривалого часу для широкого загалу в українському суспільстві цілком природньо могло побутувати сприйняття УПЦ як церкви, яка перебуває в єдності з московським патріархатом. Це підтверджується іншим прикладом, де представник Волинської УПЦ у відповідь на критику заявляє про те, що "ми маємо канонічні та молитовні зв'язки з Московським Патріархатом, а через нього – з усією Вселенською Православною Церквою" [14].

Слід розуміти, що контекст періоду двох останніх наведених заяв супроводжується болючими для України подіями – російською анексією українських територій у 2014 р. У період коли церква особливо потрібна своєму суспільству, щонайменше для запевнення у настанні Божої справедливості у часи коли відносно суверенітету України було здійснено земну несправедливість і свавілля. Українці стикаються з позицією церкви, за якої УПЦ "не вповноважена давати політичних чи військово-аналітичних оцінок тим подіям, які сьогодні відбуваються на сході України" [16]. Але при цьому її предстоятель, митрополит Онуфрій не підвівся під час зачитування у Верховній Раді імен Героїв України, зокрема й загиблих в АТО, бо виступає за негайне припинення війни" [17]. У той час як патріарх Філарет, предстоятель не канонічної УПЦ, але київського патріархату нагороджує бійців і волонтерів медаллю "За жертовність і любов до України", зі словами про те, що "чи це Майдан, чи це війна в Донбасі, але церква – з народом, тому що церкву складає народ" [18].

Подібні тези почали лунати з вуст УПЦ на рівні офіційних заяв вже після початку повномасштабної російської агресії. Зрозуміло, що за цей період у суспільстві вже закріпилося асоціативне уявлення про УПЦ саме як про церкву в єдності з МП. Тому на основі наведеного слід зауважити, що певною мірою УПЦ сама сприяла становленню такого сприйняття, адже від самого початку російської воєнної агресії проти України чітко і переконливо не підтримала український народ в боротьбі з російською агресією, та на офіційному рівні не відмежувалася від РПЦ, як це було зроблено у 2022 р.

Отже, суспільно-політичні події останніх десятиліть на тлі не завжди однозначної позиції церкви щодо реальної підтримки Української Держави, та дружби з Москвою, – закріпили в суспільній свідомості уявлення про те, що колись Український екзархат РПЦ був реорганізований в УПЦ, якій вже Архієрейський Собор РПЦ 27 жовтня 1990 р. надав "незалежність і самостійність в управлінні", але судячи

з вищенаведеного – зі збереженням певного впливу Москви.

2. Несвоєчасне коригування попередньої та / або поточної офіційної позиції. Визнання вищенаведеного факту, чітке відмежування від РПЦ, послідовна підтримка українського народу в боротьбі із російською військовою агресією, засудження Росії як агресора, та діяльність спрямована в бік підтримки і розвитку української релігійної ідентичності – це ті кроки, які сприяли б становленню довіри до УПЦ, ще задовго до початку російського повномасштабного вторгнення в Україну. Але вже після 24 лютого 2022 р. – визнання попередньої невизначеності своєї позиції, свого роду робота над помилками, щира комунікація з українським суспільством, та всеосяжне реальне відмежування від єдності чи будь-яких зв'язків з РПЦ, це кроки, які адвокатували б УПЦ в очах суспільства.

3. Необхідною є нульова толерантність УПЦ стосовно проявів колабораціонізму серед власного кліру. Тут йдеться про те, що щире прагнення на рівні керівництва церкви, виправити конструктивно подані претензії, за результатами розслідувань правоохоронних органів та журналістів, однозначно сприяли б позитивній трансформації іміджу УПЦ. У цьому контексті суспільне значення діяльності релігійної організації виходить за межі формування її позитивного іміджу. В умовах війни взаємодія держави, суспільства та релігійних інституцій постає важливим чинником суспільної стійкості, оскільки релігійні спільноти володіють потенціалом формування довіри, суспільної згуртованості та соціальної інтеграції [19]. Водночас реалізація цього потенціалу безпосередньо залежить від здатності релігійних інституцій поєднувати декларовані ціннісні орієнтири із соціальною та відповідальною діяльністю [20]. Парадоксальним є те, що в умовах повномасштабної російсько-української війни церква реалізує низку гуманітарних проєктів, та інших суспільно-значущих ініціатив, про які згадується у зверненні Синоду УПЦ до Президента України у 2023 р. [10]. Тобто в діяльності церкви є досить позитивних дій, на що вказують регулярні інформаційні дописи на сайті Синодального інформаційно-просвітницького відділу, але їх не повинні "перекривати" негативні згадування в медіа. Зрозуміло, що негативні інфоприводи є більш популярними, але якщо їх конструктивно і грамотно прокомунікувати – вектор суспільної уваги можна змістити на позитив.

Останнім пунктом доцільно було б додати тезу про необхідність налагодження стосунків УПЦ з ПЦУ, та сприяння формуванню толерантного ставлення обох церков одна до одної. Але масштаб цієї проблематики є досить великим, що виходить за межі поточного дослідження, та потребує подальшого вивчення.

Висновки. Інформаційна стратегія УПЦ у вигляді визначених у дослідженні 6 пунктів є досить послідовною та логічною, що безумовно можна вважати її перевагою. Тут також слід згадати окреме посилання з офіційного сайту РО на сторінку, де у відеоформаті розвінчуються "міфи про УПЦ". Там коментуються більш конкретні локалізовані питання щодо її суспільного сприйняття. Цю ініціативу однозначно потрібно масштабувати на різні інформаційні платформи та видозмінити формати її подання під різні цільові групи. Для того щоб якомога ефективніше себе адвокувати в медіапросторі, УПЦ потрібно зробити цю виокремлену в дослідженні із різних джерел інформацію більш загальнодоступною. Подбати про те, щоб пошукові алгоритми Google та інших сервісів пропонували її якомога частіше, ледь не завжди при пошукових запитах про УПЦ.

Визначені в ході дослідження недоліки інформаційно-комунікаційної стратегії також мають свою послідовність. У цьому контексті РО однозначно слід переглянути алгоритм сприйняття та подання офіційної реакції щодо критики

на свою адресу. Адже не має нічого поганого в тому, щоб при потребі визнати якісь попередні непорозуміння, але запевнити у їх подоланні та правильному коригуванні подальшої траєкторії діяльності. В умовах російсько-української повномасштабної війни актуальним є курс на розвиток української релігійної ідентичності, без прив'язки до минулих традицій, які в суспільній свідомості асоціюються з МП. Зрозуміло, що для деяких прихильників УПЦ опозиція щодо держави, яка їх нібито переслідує, автоматично асоціюється й з національною ідентичністю. А отже, відмовляючись від сприйняття державної політики, вони відмовляються від ототожнення себе з національною ідентифікацією. Тут слід чітко розмежовувати державну політику, за якою стоять конкретні чиновники, та національну ідентичність – яка по суті є українськістю (приклад О. Усика, який є вірянином УПЦ та щирим патріотом України). Попри незгоду з діями влади щодо церкви, УПЦ також декларує любов до української культури та традицій. У цьому контексті, саме розвиток та плекання української релігійної ідентичності на рівні РО сприяло б налагодженню її позитивного україноорієнтованого іміджу в очах суспільства (цю нішу активно експлуатує ПЦУ). Наостанок, нульова толерантність УПЦ стосовно проявів колабораціонізму серед власного кліру – це та позиція, яка має бути донесена до українського суспільства та підкріплена чіткими діями. Щоб для широкого загалу було очевидно, що будь-які подібні прояви засуджуються і не толеруються вищим керівництвом церкви та єпархій. Матеріали конструктивних правоохоронних та журналістських розслідувань слід сприймати не як "гоніння", а як індикатор конкретних проблем всередині організації та врешті їх вирішувати. Єдність православних в Україні в умовах війни є особливо необхідною складовою для підтримки українського народу та його об'єднання у спільній меті – протидії загарбнику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Филипович Л. Небезпека внутрішньоправославного конфлікту в Україні для міжхристиянських відносин. *Культурологічний альманах*. 2024. № 2. С. 19–25. DOI: 10.31392/cult.alm.2024.2.3

2. Леньов А. Амбівалентний характер соціального служіння й волонтерської діяльності УПЦ під час російсько-української війни. *Культурологічний альманах*. 2024. № 4. С. 70–79. DOI: 10.31392/cult.alm.2024.4.9

3. Балух В., Шкрібляк М. Державна політика щодо УПЦ (МП) у контексті національної безпеки України: релігієзнавча оцінка. *Українське Релігієзнавство*. 2026. Вип. 100. С. 178–188. DOI: 10.32420/2306-3548/2026.100.19

4. Sokolovskyi O. The Role of Religious Associations of Ukraine in the Development of Civil Society. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. 2025. Vol. 45, iss. 1. P. 1–23. DOI: 10.55221/2693-2229.2570

5. Бродецький О., Горохолінська І. Філософсько-методологічні виміри критики ціннісних деструкцій у діяльності церковних ієрархій: кейс УПЦ МП. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія": серія "Філософія"*. Острог: Вид-во НаУОА, 2026. № 30. С. 78–85. DOI: 10.25264/2312-7112-2026-30-78-85

6. Постанова Собору Української Православної Церкви від 27 травня 2022 року. *УПЦ Синодальний інформаційно-просвітницький відділ*. 2022. URL: news.church.ua (дата звернення: 24.08.2026).

7. Слово Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія на відкритті зібрання єпископів, священиків, монахів та мирян Української Православної Церкви. *УПЦ Синодальний інформаційно-просвітницький відділ*. 2022. URL: uoc-news.church (дата звернення: 24.08.2026).

8. "Заклики до знищення України та виправдання військової агресії неспівставні з євангельським вченням" – заява ВЗЦЗ УПЦ. *Відділ зовнішніх церковних зв'язків УПЦ*.

Офіційний сайт Синодального Відділу. 2024. URL: vzcz.church.ua (дата звернення: 24.08.2026).

9. Заява ВЗЦЗ УПЦ з приводу деяких висловлювань омбудсмана Дмитра Лубінця стосовно Української Православної Церкви. *Відділ зовнішніх церковних зв'язків УПЦ*. Офіційний сайт Синодального Відділу. 2023. URL: vzcz.church.ua (дата звернення: 24.08.2026).

10. Звернення Священного Синоду УПЦ до Президента України Володимира Зеленського. *УПЦ Синодальний інформаційно-просвітницький відділ*. 2023. URL: news.church.ua (дата звернення: 24.08.2026).

11. Юридичний відділ УПЦ відреагував на публікацію сайту СБУ щодо кримінального переслідування священнослужителів. *УПЦ Синодальний інформаційно-просвітницький відділ*. 2023. URL: news.church.ua (дата звернення: 24.08.2026).

12. Висновок релігієзнавчої експертизи Статуту про управління Української Православної Церкви на наявність церковно-канонічного зв'язку з Московським патріархатом. *ДЕСС*. 2024. URL: dess.gov.ua (дата звернення: 24.08.2026).

13. Sokolovskyi O., Sluysar V., Melnychuk M., Kondratiuk Yu. Religious Television of Ukraine in Shaping Spiritual Identity in the Context of Contemporary Media Practices. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. 2026. Vol. 46, iss. 5. P. 236–260. DOI: 10.55221/2693-2229.2739

14. Засідання 16 липня 2008 року. Священний Синод УПЦ. *Офіційний сайт Священного Синоду УПЦ*. 2014. URL: sinod.church.ua (дата звернення: 24.08.2026).

15. Заступник Голови ВЗЦЗ УПЦ відповів на актуальні питання церковного життя під час Круглого столу на тему "Українська церква: шляхи єднання та доля Московського патріархату в Україні". *Відділ зовнішніх церковних зв'язків УПЦ*. Офіційний сайт Синодального Відділу. 2015. URL: vzcz.church.ua (дата звернення: 24.08.2026).

16. Лист-відповідь духовенства і вірян Волинської єпархії УПЦ на звернення депутатів Луцької міської ради. volyn.church.ua. 2015. URL: volyn.church.ua (дата звернення: 24.08.2026).

17. УПЦ (МП): митрополит не встав під час вшанування Героїв України, бо "проти війни". *Радіо Свобода*. 2015. URL: Радіо Свобода (дата звернення: 24.08.2026).

18. Патріарх Філарет нагородив бійців і побажав перемоги над ворогом. *Радіо Свобода*. 2015. URL: Радіо Свобода (дата звернення: 24.08.2026).

19. Соколовський О. Л., Лисецька Ю. В. Світоглядні засади взаємодії держави і релігійних організацій у формуванні безпеки сучасного суспільства. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2026. Т. 1. № 58. С. 194–199. DOI: 10.32782/apfs.v058.1.2026.32.

20. Соколовський О. Л. Державність та релігійні інституції у ціннісній організації сучасного суспільства. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2026. № 1. С. 186–193. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2026.1.23.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Fylypovych, L. (2024). Nebezpeka vnutrishnopravoslavnoho konfliktu v Ukraini dlia mizhkhrystyianskykh vidnosyn. [The Danger of the Intra-Orthodox Conflict in Ukraine for Inter-Christian Relations]. *Kulturolohichnyi almanakh*. № 2. S. 19–25. DOI: 10.31392/cult.alm.2024.2.3 (in Ukrainian).

2. Lenov, A. (2024). Ambivalentnyi kharakter sotsialnoho sluzhinnia y volonterskoi diialnosti UPTs pid chas rosiisko-ukrainskoi viiny. [The Ambivalent Nature of Social Service and Volunteer Activities of the UOC During the Russo-Ukrainian War]. *Kulturolohichnyi almanakh*. № 4. S. 70–79. DOI: 10.31392/cult.alm.2024.4.9 (in Ukrainian).

3. Balukh, V., Shkribliak, M. (2026). Derzhavna polityka shchodo UPTs (MP) u konteksti natsionalnoi bezpeky Ukrainy: relihiieznavcha otsinka. [State Policy towards the UOC (MP) in the Context of National Security of Ukraine: A Religious Studies Assessment]. *Ukrainske Relihiieznavstvo*. Vyp. 100. S. 178–188. DOI: 10.32420/2306-3548/2026.100.19 (in Ukrainian).

4. Sokolovskyi, O. (2025). The Role of Religious Associations of Ukraine in the Development of Civil Society. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. Vol. 45, iss. 1. P. 1–23. DOI: 10.55221/2693-2229.2570 (in English).

5. Brodetskyi, O., Horokholinska, I. (2026). Filosofsko-metodolohichni vymiry krytyky tsinnisnykh destruktsii u diialnosti tserkovnykh iierarkhii: keis UPTs MP. [Philosophical and Methodological Dimensions of Criticism of Value Destructions in the Activities of Church Hierarchies: The Case of the UOC MP]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia": seriia "Filosofiia"*. № 30. S. 78–85. DOI: 10.25264/2312-7112-2026-30-78-85 (in Ukrainian).

6. Postanova Soboru Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy vid 27 travnia 2022 roku. (2022). [Resolution of the Council of the Ukrainian Orthodox Church of May 27, 2022]. UPTs Synodalnyi informatsiino-prosvitnytskyi viddil. URL: news.church.ua (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

7. Slovo Blazhennishoho Mytropolyta Kyivskoho i vsiiei Ukrainy Onufriia na vidkrytti zibrannia yepyskopiv, sviashchenykiv, monakhiv ta myrian Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy. (2022). [Speech of His Beatitude Metropolitan Onuphry of Kyiv and All Ukraine at the Opening of the Meeting of Bishops, Priests, Monks and Laity of the Ukrainian Orthodox Church]. UPTs Synodalnyi informatsiino-prosvitnytskyi viddil. URL: uoc-news. church (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

8. "Zaklyky do znyshchennia Ukrainy ta vypravdannia viiskovoi ahresii nespivstavni z yevanhelskym vchenniam" – zaiava VZTsZ UPTs. (2024). ["Calls for the Destruction of Ukraine and Justification of Military Aggression Are Incompatible with the Gospel Teaching" – Statement of the UOC DECR]. Viddil zovnishnikh tserkovnykh zviazkiv UPTs. Ofitsiinyi sait Synodalnoho Viddilu. URL: vzcz.church.ua (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

9. Zaiava VZTsZ UPTs z pryvodu deiakykh vyslovliuvan ombudsmana Dmytra Lubintsia stosovno Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy. (2023). [Statement of the UOC DECR Regarding Some Statements by Ombudsman Dmytro Lubinets Concerning the Ukrainian Orthodox Church]. Viddil zovnishnikh tserkovnykh zviazkiv UPTs. Ofitsiinyi sait Synodalnoho Viddilu. URL: vzcz.church.ua (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

10. Zvernennia Sviashchennoho Synodu UPTs do Prezydenta Ukrainy Volodymyra Zelenskoho. (2023). [Address of the Holy Synod of the UOC to the President of Ukraine Volodymyr Zelensky]. UPTs Synodalnyi informatsiino-prosvitnytskyi viddil. URL: news.church.ua (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

11. Yurydychnyi viddil UPTs vidreahuvav na publikatsiiu saitu SBU shchodo kryminalnoho peresliduvannia sviashchennosluzhyteliv. (2023). [The Legal Department of the UOC Responded to the Publication on the SBU Website Regarding the Criminal Prosecution of Clergy]. UPTs Synodalnyi informatsiino-prosvitnytskyi viddil. URL: news.church.ua (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

12. Vysnovok relihiieznavchoi ekspertyzy Statutu pro upravlinnia Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy na naiavnist tserkovno-kanonichnoho zviazku z Moskovskym patriarkhatom. (2024). [Conclusion of the Religious Studies Examination of the Statute on the Governance of the Ukrainian Orthodox Church Regarding the Presence of an Ecclesiastical-Canonical Connection with the Moscow Patriarchate]. DESS. URL: dess.gov.ua (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

13. Sokolovskyi, O., Sluysar, V., Melnychuk, M., Kondratiuk, Yu. (2026). Religious Television of Ukraine in Shaping Spiritual Identity in the Context of Contemporary Media Practices. *Occasional Papers on Religion in Eastern Europe*. Vol. 46, iss. 5. P. 236–260 (in English).

14. Zasidannia 16 lypnia 2008 roku. Sviashchennyi Synod UPTs. (2014). [Session of July 16, 2008. Holy Synod of the UOC]. Ofitsiinyi sait Sviashchennoho Synodu UPTs. URL: sinod.church.ua (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

15. Zastupnyk Holovy VZTsZ UPTs vidpoviv na aktualni pytannia tserkovnoho zhyttia pid chas Kruhloho stolu na temu "Ukrainska tserkva: shliakhy yednannia ta dolia Moskovskoho patriarkhatu v Ukraini". (2015). [The Deputy Chairman of the UOC DECR

Answered Topical Questions of Church Life during the Round Table "The Ukrainian Church: Ways of Unity and the Fate of the Moscow Patriarchate in Ukraine"]. Viddil zovnishnikh tserkovnykh zviazkiv UPTs. Ofitsiinyi sait Synodalnoho Viddilu. URL: vzcz.church.ua (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

16. Lyst-vidpovid dukhovenstva i virian Volynskoi yeparkhii UPTs na zvernennia deputativ Lutskoi miskoi rady. (2015). [Letter-Response of the Clergy and Faithful of the Volyn Eparchy of the UOC to the Appeal of the Deputies of the Lutsk City Council]. volyn.church.ua. URL: volyn.church.ua (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

17. UPTs (MP): mytropolyt ne vstav pid chas vshanuvannia Heroiv Ukrainy, bo "proty viiny". (2015). [UOC (MP): Metropolitan Did Not Stand during the Commemoration of the Heroes of Ukraine Because He Was "Against the War"]. *Radio Svoboda*. URL: radiosvoboda.org (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

18. Patriarkh Filaret nahorodyv biitsiv i pobazhav peremohy nad vorohom. (2015). [Patriarch Filaret Awarded the Fighters and Wished Them Victory over the Enemy]. *Radio Svoboda*. URL: radiosvoboda.org (last accessed: 24.08.2026) (in Ukrainian).

19. Sokolovskyi, O. L., Lysetska, Yu. V. (2026). Svitohliadni zasady vzaiemodii derzhavy i relihiinykh orhanizatsii u formuvanni bezpeky suchasnoho suspilstva. [Worldview Foundations of the Interaction between the State and Religious Organizations in Shaping the Security of Modern Society]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiolohii*. T. 1. № 58. S. 194–199. DOI: 10.32782/apfs. v058.1.2026.32 (in Ukrainian).

20. Sokolovskyi, O. L. (2026). Derzhavnist ta relihiini instytutsii u tsinnisnii orhanizatsii suchasnoho suspilstva. [Statehood and Religious Institutions in the Value Organization of Modern Society]. *Perspektyvy. Sotsialno-politychnyi zhurnal*. № 1. S. 186–193. DOI: 10.24195/spj1561-1264.2026.1.23 (in Ukrainian).

Receive: September 07, 2026
Accepted: September 23, 2026